

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11.10.2006, sp. zn. 31 Cdo 691/2005, ECLI:CZ:NS:2006:31.CDO.691.2005.1

Číslo: 76/2007

Právní věta: Místní komunikace může být samostatnou věcí v občanskoprávním smyslu.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 11.10.2006

Spisová značka: 31 Cdo 691/2005

Číslo rozhodnutí: 76

Číslo sešitu: 8

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Pozemní komunikace, Věc, Vlastnictví

Předpisy:

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Žalující město se domáhalo, aby soud určil, že je vlastníkem pozemkové parcely č. 84/11 v katastrálním území L., obec N., s tím, že ji nabylo podle § 1 zákona č. 172/1991 Sb., o přechodu některých věcí z majetku České republiky do vlastnictví obcí, když ji na základě smlouvy o převodu vlastnictví, uzavřené dne 27. 4. 1973 s J. a A. B., nabyl jeho právní předchůdce československý stát - Místní národní výbor L. V katastru nemovitostí jsou však jako vlastníci pozemku zapsáni žalovaní.

O k r e s n í s o u d v Náchodě rozsudkem ze dne 12. 11. 2003 zamítl žalobu „kterou se žalobce domáhá určení, že je vlastníkem pozemkové parcely 84/11 v k. ú. L.“ Dále rozhodl o nákladech řízení. Soud prvního stupně vyšel z názoru odvolacího soudu, že předmětná smlouva, uzavřená 27. 4. 1973, je v části týkající předmětného pozemku (č. 84/11) pro neurčitost neplatná. Jeho koupě byla uskutečněna s cílem zřídit na něm příjezdovou komunikaci k zahrádkářské a chatové kolonii. Stát pozemek do svého vlastnictví nenabyl, a proto jej na základě zákona č. 172/1991 Sb. nemohl nabýt ani žalobce. Vlastnické právo k němu stát ani žalobce nemohl nabýt ani vydržením, neboť žalobce nedoložil, že by toto právo stát nebo on sám vykonával. S ohledem na tento závěr se nezabýval povahou předmětného pozemku.

K r a j s k ý s o u d v Hradci Králové k odvolání žalobce rozsudkem ze dne 10. 11. 2004 změnil rozsudek soudu prvního stupně „tak, že se určuje, že žalobce je vlastníkem pozemku parcelní číslo 84/11 v katastrálním území L. u N.,“ a rozhodl o nákladech řízení. Odvolací soud dospěl k závěru, že žalobce je vlastníkem sporného pozemku, protože stát jeho vlastnictví vydržel a na žalobce vlastnické právo přešlo na základě zákona o pozemních komunikacích. Konstatoval, že již ve svém zrušovacím usnesení z 25. 6. 2003 vyložil, že kupní smlouva z 27. 4. 1973 je v části důležité pro toto řízení

neplatná, což ale neznamená, že stát jako kupující nemohl na základě jejího obsahu objektivně odvíjet svoji dobrou víru, že je vlastníkem sporného pozemku. S přihlédnutím ke všem okolnostem věci uzavřel, že stát byl oprávněným držitelem sporného pozemku a k 1. 1. 1992 vlastnické právo vydržel. Skutečnost, že stát byl se zřetelem ke všem okolnostem v dobré víře, že je vlastníkem pozemku, jehož držby se chopil na základě neplatné smlouvy, dovodil zejména z toho, že „znění klíčových pasáží smlouvy sporný pozemek jako zamýšlený předmět převodu rovněž nevyklučuje a tomu, že úmyslem smluvních stran skutečně bylo převést na stát vlastnictví právě k němu, výmluvně napovídá jednak to, že předmětem převodu podle smluvního textu byla cesta, a dále i geometrický plán, na který je ve smlouvě odkaz.“ Současně konstatoval, že zatímco k přechodu vlastnického práva ze státu na žalobce podle zákona č. 172/1991 Sb. nedošlo, nabyl k 1. 4. 1997 účinnosti zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, podle jehož § 9 odst. 1 je vlastníkem všech místních komunikací obec, na jejímž území se nacházejí. Vyšel z rozhodnutí Městského úřadu v N. z 5. 12. 2000, kterým byl do sítě tamních místních komunikací zařazen i předmětný pozemek jako pozemní komunikace označená jako „1d“ v katastrálním území L. vedená v pasportu místních komunikací z 30. 12. 1998, a vyjádřil názor, dle něž, je-li pozemek, který dříve patřil státu, místní komunikací, stal se dnem, kdy se stal místní komunikací (tj. dne 5. 12. 2002), vlastnictvím obce.

Proti rozsudku odvolacího soudu podávají žalovaní dovolání, jehož přípustnost opírají o § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. a odůvodňují je tak, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci a vychází ze zjištění, které nemá podle obsahu spisu oporu v provedeném dokazování. Předmětem řízení bylo určení vlastnického práva k pozemku.

Odvolací soud však nesprávně ztotožňuje místní komunikaci a pozemek, ačkoliv jde o dvě rozdílné věci. Podle odvolacího soudu, který zjistil, že na pozemku byla cesta, se tato cesta stala místní komunikací a podle § 9 odst. 1 zákona č. 13/1997 Sb. se jejím vlastníkem stala obec. Ta se ale stala vlastníkem komunikace, nikoliv pozemku, na němž se komunikace nachází. Pozemní komunikace a pozemek, na kterém se komunikace nalézá, jsou dvě rozdílné věci. Komunikace je od pozemku oddělena kromě jiného tím, že nezabírá celý pozemek, ale jen jeho část, což plyne z pasportu komunikací. Předmětná komunikace je široká 2,5 m a dlouhá 145 m a má výměru 365,5 m², naproti tomu pozemek č. 84/11 nemá pravidelný tvar a jeho výměra činí 901 m². Dovolatelé poukazují na současnou praxi silničních správních orgánů, které pro účely vedení komunikací na cizím pozemku zřizují věcné břemeno. V daném řízení nebyl proveden důkaz o totožnosti pozemku č. 84/11 a komunikace na něm vybudované. Nesouhlasí ani s tím, že komunikace na předmětné parcele je místní komunikací, v tomto směru odkazují na § 3 odst. 3 citovaného zákona a namítají, že změna kategorie pozemní komunikace vyžadovala změnu vlastnických vztahů. Mají dále za to, že ke vzniku místní komunikace pouhé rozhodnutí silničního správního orgánu nestačí. Komunikace je stavba, a proto by měla vzniknout až kolaudací, přičemž by mělo být podle § 3 odst. 1 citovaného zákona rozhodující stavební určení. Proto mělo být vydáno i územní rozhodnutí a způsob využití pozemku č. 84/11 jako cesty měl být uveden v katastru nemovitostí, což se nestalo.

Dovolatelé dále odkazují na rozhodnutí Okresního úřadu v N., referátu dopravy a silničního hospodářství, z 12. 12. 2001. Poukazují na to, že pasport místních komunikací je pro určení, zda rozhodnutím z 5. 12. 2000 byla předmětná komunikace zařazena mezi komunikace místní, zcela nepodstatný. Závěr o zařazení komunikace na pozemku č. 84/11 do pasportu komunikací v roce 2000 měl být učiněn jen na základě rozhodnutí z 5. 12. 2000 či z navazujících listin.

Dovolatelé nesouhlasí ani se závěrem odvolacího soudu o vydržení vlastnického práva. Navrhují, aby dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Žalobce ve vyjádření k dovolání polemizuje s výhradami dovolatelů, v podrobnostech je odmítá, odkazuje na závěry odvolacího soudu, s nimiž se ztotožňuje, a navrhuje, aby dovolací soud dovolání žalovaných zamítl.

Tříčlenný senát Nejvyššího soudu č. 22, který měl podle rozvrhu práce dovolání projednat a rozhodnout o něm, se hodlá odchýlit od právního názoru, vysloveného v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2002, sp. zn. [22 Cdo 52/2002](#), podle kterého platí, že „místní komunikace jsou druhem pozemku a představují určité ztvárnění či zpracování jeho povrchu. Nemohou být současně pozemkem a současně stavbou ve smyslu občanskoprávním jako dvě rozdílné věci, které by mohly mít rozdílný právní režim.“ Proto postoupil věc podle § 20 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, velkému senátu občanskoprávního kolegia.

Nejvyšší soud po zjištění, že dovolání je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř., že jsou uplatněny dovolací důvody upravené v § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. a v § 241a odst. 3 o. s. ř. a že jsou splněny i další náležitosti dovolání a podmínky dovolacího řízení (zejména § 240 odst. 1, § 241 o. s. ř.), napadené rozhodnutí přezkoumal a zjistil, že dovolání je důvodné. Proto zrušil rozhodnutí soudu druhého stupně a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Protože správnost právního posouzení věci odvolacím soudem v dané věci je odvislá od správných a potřebných skutkových zjištění, zabýval se dovolací soud nejprve dovolací námitkou, že rozhodnutí odvolacího soudu vychází ze skutkového zjištění, které podle obsahu spisu nemá v podstatné části oporu v provedeném dokazování (§ 241a odst. 3 o. s. ř.).

Pro správnost rozhodnutí v dané věci je určující a tedy podstatné, jaké povahy je pozemek, k němuž má být podle žalobního návrhu určeno vlastnictví žalobce. Není sporu o tom, že jde o pozemek č. 84/11 v katastrálním území L., jehož výměra činí podle výpisu z katastru nemovitostí 901 m². Zjištění odvolacího soudu skutkové povahy, že podle textu převodní smlouvy z 27. 4. 1973 sporným pozemkem jako předmětem převodu byla cesta, však neodpovídá obsahu uvedené smlouvy, již soud prvního stupně provedl důkaz.

Podle bodu I. smlouvy o převodu vlastnictví z 27. 4. 1973 se geometrickým plánem od parcel č. 84/1 odděluje pastvina označená novým parcelním č. 84/9 o výměře 575 m² nedílná část 1/8, dílu „b“ o výměře 901 m² jako cesta. Uvedenou parcelu a díl „b“ prodávají tam A. B. a J. B. se všemi právy, jak je sami vlastnili a drželi, čsl. státu - MNV L. Podle bodu II. smlouvy kupní cena činila ohledně „parcely č. 84/9 pastva 575 m² 1725 Kč 1/8 dílu „b“ cesta 112 m² 44,80 Kč“. Přitom parcela č. 84/1, z níž se oba převáděné pozemky oddělovaly, byla pastvinou a 1/8 z 901 m² činí právě 112 m². Z citovaných ustanovení sporné smlouvy lze podle názoru dovolacího soudu dovodit toliko, že předmětný pozemek byl oddělen z pozemku vedeného jako pastvina, aby se stal (zřejmě v rozsahu 112 m²) cestou. Rozhodně však z nich nelze učinit přesvědčivé zjištění, že v době vzniku této smlouvy byl celý předmětný pozemek cestou. Dovolatelům lze dát za pravdu, že takové zjištění odvolacího soudu neodpovídá ani metrickým údajům vyplývajícím z jiné listiny, pasportu místních komunikací z 30. 12. 1988, jímž soud prvního stupně rovněž provedl důkaz.

Z těchto skutečností, zakládajících opodstatněnost uplatněného dovolacího důvodu podle § 241a odst. 3 o. s. ř., lze dovozovat, že předmětný pozemek tvoří místní komunikace jen z části. Pokud tak tomu opravdu je, nelze mít za to, že ho celý nabyl žalobce na základě ustanovení § 9 odst. 1 zákona č. 13/1997 Sb., neboť transformace či privatizace provedená ve prospěch obcí podle uvedeného ustanovení se týká pouze místních komunikací. Z toho vyplývá logický závěr, že pokrývá-li místní komunikace jen část předmětného pozemku, nemůže být žaloba na určení vlastnictví k pozemku, jenž jen z části tvoří místní komunikace, úspěšná. Z uvedených skutečností také vyvstává pochybnost, v jakém rozsahu se právní předchůdce žalobce chopil držby sporného pozemku a zda lze vůbec uvažovat o tom, že vydržel celý pozemek č. parc. 84/11.

Z těchto důvodů dovolacímu soudu nezbylo než napadený rozsudek odvolacího soudu jako nesprávný

podle § 243b odst. 2 , 3 o. s. ř. zrušit a věc vrátit tomuto soudu k dalšímu řízení.

Dovolací soud pak ke správnosti právního posouzení věci odvolacím soudem vyjadřuje, že pro posouzení věcné legitimace účastníků je nadbytečné zabývat se otázkou, zda předmětný pozemek vydržel stát. Ten mohl na základě vlastní držby nabýt vlastnické právo k pozemku vydržením až k 1. 1. 1992 (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2002, sp. zn. [22 Cdo 1050/2001](#), publikovaný v Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu, sv. 14, č. C 1004), takže nemohla být splněna podmínka pro přechod majetku na obec podle § 1 zákona č. 172/1991 Sb., neboť k okamžiku nabytí účinnosti tohoto zákona nemohl být stát vlastníkem na základě vydržení. Proto, i kdyby stát po 1. 1. 1992 sporný pozemek vydržel, nemohl by se žalobce v důsledku přechodu majetku na obce podle uvedeného zákona stát jeho vlastníkem.

Důvodné jsou námitky dovolatelů týkající se povahy místní komunikace. Místní komunikace by mohla být samostatnou věcí odlišnou od pozemku, na němž se nachází, v případě, že by byla stavbou ve smyslu občanského práva, tj. stavbou ve smyslu § 119 obč. zák., která jako samostatný předmět vlastnictví může být předmětem občanskoprávních vztahů. Nelze vyloučit, že místní komunikace může být stavbou, a tedy samostatnou věcí ve smyslu občanskoprávním, a že právní vztahy k ní nemusí být totožné se vztahy k pozemku, na němž byla zřízena. Této možnosti nasvědčuje i § 17 odst. 3 zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, dle něž, jestliže byla zřízena stavba dálnice, silnice nebo místní komunikace na cizím pozemku a vlastníku této stavby se prokazatelně nepodařilo dosáhnout majetkoprávního vypořádání s vlastníkem pozemku, je příslušný speciální stavební úřad oprávněn na návrh vlastníka stavby zřídit věcné břemeno, které je nezbytné pro výkon vlastnického práva ke stavbě, a to za jednorázovou náhradu ve výši, která podle zvláštního předpisu náleží za vyvlastnění. Z tohoto ustanovení vyplývá, že zákon rozlišuje vlastnictví pozemků pod komunikacemi (s výjimkou komunikace účelové) od vlastnictví samotné komunikace, a tudíž je na tyto pozemní komunikace, tj. dálnice, silnice a místní komunikace, třeba v zásadě pohlížet jako na samostatné předměty právních vztahů.

I proto se dovolací soud neztotožňuje s úvahou odvolacího soudu o tom, že vlastnictví místní komunikace je rozhodné i pro posouzení vlastnictví pozemku, na kterém se tato komunikace nachází; pro posouzení vlastnictví k pozemku pod místní komunikací, o kterém byl veden spor, není rozhodné vlastnictví této komunikace. Za této situace je nerozhodné, zda skutečně o místní komunikaci jde.

Z uvedeného je zřejmé, že ve věci je dán i dovolací důvod uvedený v § 241 odst. 2 písm. b) o. s. ř. a že dovolání je důvodné. Také proto nezbylo, než rozhodnutí odvolacího soudu zrušit a věc vrátit tomuto soudu k dalšímu řízení (243b odst. 2, 3 o. s. ř.).